

POKLAD UKRYTÝ VE VČELÍNĚ

My, žáci Základní školy V Rybníčkách na Praze 10, jmenovitě Tereza Kafková, Justýna Pískačová, Vojtěch Nedvídek, Jiří Popelka a Tadeáš Freisler, jsme dne 10.12.2015 pozvali k nám do školy paní Marii Schwarzovou.

Paní Marie Schwarzová pochází z disidentské rodiny Šmejkalů. Její tatínek a strýc byli vězněni za své demokratické názory, které se přičily komunistické straně tehdejší doby. Svě tresty si z větší části odpykali v proslulých uranových dolech v Jáchymově.

Osudovým zlomem byl pro rodinu Šmejkalů únor 1948. Strýc paní Schwarzové, doktor přírodních věd pan Václav Šmejkal, byl ředitelem ústeckého gymnázia. Tomu jeden ze žáků školy ukázal protikomunistický leták. Ředitel školy byl však čestný člověk demokratického smýšlení a oznámit tuto skutečnost polici považoval za nelidské. Za zamlčení byl odsouzen k devíti letům těžkého žaláře. Převážnou část trestu si odpykal právě v Jáchymově. Prostředí vězení popsal ve sbírce svých básní s názvem Ostnatý drát. Povězte, jak se povedlo tyto básně zachovat?

Ti hlídači to byli ochotni vynášet ven. Když pak byl propuštěn, tak si pro ty básně chtěl na Jáchymovsko, kde byli v uranových dolech, k tomu bachařovi dojet, jestli mu je schoval. Lidé, kteří byli propuštěni z vězení, byli ale na 3 roky zbaveni občanských práv. Neměli tedy občanku, ale pouze papír a s tím se mohli pohybovat jen po Praze, nebo v okruhu 30 kilometrů od svého trvalého bydliště. Proto si pro básně dojet nemohl. Po čase našel jednu příbuznou na karlovarsku, která tam někoho znala a ty básně konečně přivezli. Můj otec a strýc je z těch motáků přepsali na stroji. To se lidé dozvěděli a v roce 1960 byl strýc opět uvězněn. Dostal navíc dva roky za to, že ty básně napsal.

A z toho důvodu byli bratři Šmejkalové v roce 1958 odsouzeni k vězení. Pro pana Václava to bylo už podruhé.

Paní Schwarzová, jak moc toto ovlivnilo vaší rodinu?

Mně byli dva roky a proto maminka ještě nechodila do práce, byla s námi doma. Pro tátu si v sprnu během naší dovolené přijeli na venkov, protože jim sousedka řekla, že jsme na letním bytě. Mamince řekli, že jen potřebují něco dořešit, ale otce jsme pak na dlouhou dobu neviděli.

Bydleli jsme v Praze 3. Často k nám chodili dělat domovní prohlídky. Když jsem byla ještě malá, tak jsem to nevnímala, nepamatuji se na to. Když jsem ale začala chodit do školy, hrozně mi to vadilo. Vždy mi vyházeli všechny věci ze skříňky na jednu hromadu, učení, vše. Hledali cokoli, ale nikdy nic nenašli. Tenkrát nestálo v ulicích tolik aut, jako v současnosti a proto jsme s bratrem jejich auto už poznali. Když jsme viděli, že před domem stojí nějaký automobil, ani jsme nešli domů. Chodili jsme kolem bloku, protože nám tito lidé byli hrozně nepříjemní. Maminka o nás měla vždy strach, kde tak dlouho jsme. Prohlídky trvaly běžně 2-4 hodiny a proto nám pak dovolila chodit k babičce, která bydlela nedaleko.

Takto jsem to prožívala já. V době, kdy se vrátil otec z vězení, mi bylo osm let. Byl to pro mě cizí člověk.

Našli u vás doma nebo v rodině vašeho strýce během domovních prohlídek tyto básně? Měli jste z toho následně nějaké problémy?

To je celkem zajímavá historie. Ty verše přežily jen díky tomu, že policie našla ty motáky, na kterých byly napsané a za které uvěznila strýce na dva roky. Táta je ale před tím přepsal na stroji a schoval na chatě u Říčan do včelína.

Z vyprávění rodičů vím o nelehkém životě lidí, kteří byli proti režimu. Tatínka jste vlastně neznala, z vězení se vátíl a pro vás to byl cizí člověk. Jak se vám žilo dál?

V 9. třídě, v roce 1960, jsem si podávala přihlášky na školu. Vybrala jsem si chemickou průmyslovku, protože mě chemie tenkrát bavila. Chodila jsem do školy na Havlíčkově náměstí a pan ředitel si mě onehdá zavolal k sobě do ředitelny. Byl to hodný člověk a řekl mi, že na tuto školu mi doporučení dát nemůže. Řekl mi: "Nesmíš nikomu říct, že jsem ti to pověděl. Tátovi doma řekni, ať ti najde nějaké dobře učení. Kdybychom ti poslali tuhle přihlášku bez doporučení, tak tě na školu nevezmou. Pak už bude na novou přihlášku pozdě a nedostaneš se nikam." Tak jsem to taky tátovi řekla a otec došel za ředitelem a poděkoval mu s tím, že ví, jak se věci mají. Šla jsem se vyučit kadeřnicí, kam mě vzali hned, protože jsem měla dobré známky. Bratr musel jít dělat soustružníka. Oba dva jsme si pak dodělali maturitu dálkově.

Jak reagovali lidé z okolí na věznění vašeho otce?

Lidé se rychle dozvěděli, co se nám stalo. Například pan Doskočil, majitel obchodu, se maminky během nákupu vždy zeptal, co mají ty děti, jako my, rády. Jako dítě jsem měla ráda olejové barvy, které po válce v 50. letech nebyly vůbec k sehnání. I on je do obchodu dostával málokdy. I přesto se stávalo, že jsme vycházeli ráno ze dveří a na prahu ležely olejovky. Vždy nám něco přinesl. Spousta dobrých lidí nám pomáhala.

Táta si měl odsedět sedm let, ale když umřel prezident Zápotocký, všichni političtí vězni dostali amnestii. Proto se vrátil z vězení dřív, po šesti letech. Když pak potkával přátele z naší ulice, někteří mu při podávání ruky dali i stokorunu na přilepšenou.

Maminka vyprávěla, že když otce zavřeli, někteří lidé přecházeli na druhou stranu chodníku, aby ji nemuseli zdravít.

Ráda bych se vás zeptala, jaké byly osudy vašeho otce a strýce po propuštění z pracovního tábora?

Než tátu zavřeli, pracoval na Národním výboru a byl v Národně-sociální straně. Měl takové malé politické tendence. Když je pak oba pustili, šli dělat k zedníkům. Nebyli vyučení a proto mohli dělat jen přidavače. Proto si dodělali večerní školu, vyučili se na zedníky a dostali výuční list. Můj otec nebyl ani na vojně a proto ho po návratu z kriminálu ještě povolali na vojnu, kam chodil půl roku jednou týdně. Pamatuji se, že jsme měli doma kufr, ve kterém měl uniformu.

Jeho bratr se poté v letech 1964 - 1966 přihlásil na stavební průmyslovku. Než ho odsoudili, byl učitelem matematiky a deskriptivy. Když na průmyslové škole maturoval, paní učitelka matematiky ho při zkoušce odmítla zkoušet s tím, že má větší znalosti z matematiky než ona. Ta samá komise, která ho odzkoušela, mu od září roku 1966 nabídla místo učitele na té samé škole. Jako holka jsem za ním do školy ve Zborovské ulice na Smíchově chodila, protože tam měli cyklostyl. No a strýc tam s nějakým učitelem zase dělali do politiky a opět šířili nějaké zakázané věci. Prostě nepoučitelní.

Moje maminka z toho byla na nervy. Vždy když slyšela, že táta ťuká něco na stroji, věděla, že zase něco přepisuje. Pokaždé mu říkala: "Zase tě zavrou!" Na to on jí vždy odpověděl: "Ale víš, že pustit mě zase musí."

